

SOSIAALITURVAOPAS 2019

Munuais- ja maksaliitto ry
www.muma.fi/sosiaaliturva

Sisällysluettelo

1	Sairauden hoito	3
1.1	Hoitopaikan valinta	3
1.2	Hoitoon pääsy	3
1.3	Edunvalvontavaltuus	3
1.4	Hoitotahto	4
2	Kunnan sosiaalipalvelut	4
2.1	Palvelutarpeen arviointi	4
2.2	Palvelusuunnitelma	4
2.3	Kotihoitopalvelut	4
2.4	Omaishoidon tuki	5
2.5	Lapsiperheiden kotipalvelu	5
3	Kunnan vammaispalvelut	5
4	Asiakasmaksut	6
4.1	Terveydenhuollon maksukatto	6
5	Toimeentulotuki	7
6	Kelan palvelut ja etuudet	8
6.1	Lääkekorvaukset	8
6.2	Matkakorvaukset	8
6.3	Sairauspäiväraha	10
6.4	Erityishoitoraha	11
6.5	Alle 16-vuotiaan vammaistuki	12
6.6	16 vuotta täyttäneen vammaistuki	12
6.7	Eläkettä saavan hoitotuki	13
6.8	Hammashoito	14
7	Kuntoutus	14
8	Sairastuminen ja verotus	15
8.1	Veronmaksukyvyyn alentumisvähennys	15
8.2	Invalidivähennys verotuksessa	16
8.3	Autoveronpalautus	16
8.4	Autoveronhuojennus	16
8.5	Vammaisen pysäköintilupa	16
8.6	Vapautus ajoneuvoverosta	17
9	Muutoksenhaku viranomaisen päätökseen	17
10	Yhteystiedot	18

1 Sairauden hoito

1.1 Hoitopaikan valinta

Potilas voi valita terveysaseman, joka vastaa hänen perusterveydenhuollon palveluistaan. Terveysasemaa voi vaihtaa enintään vuoden välein ilmoittamalla siitä kirjallisesti sekä uudelle että vanhalle terveysasemalle. Ilmoitus on tehtävä riittävän ajoissa, vähintään kolme viikkoa ennen käyntiä.

Kerrallaan voi olla vain yhden terveysaseman asiakkaana. Jos henkilö oleskelee pidempiä aikoja kotikuntansa ulkopuolella, esimerkiksi kesämökillä, hän voi saada hoitosuunnitelmansa mukaista hoitoa väliaikaisen asuinkuntansa terveysasemalta.

Potilaalla on mahdollisuus valita terveysasema ja erikoissairaanhoidon yksikkö kaikista Suomen julkisista terveysasemista ja sairaaloista. Erikoissairaanhoidon hoitopaikka valitaan yhdessä lähetteen antavan lääkärin tai hammaslääkärin kanssa.

Potilaalla on oikeus valita myös häntä hoitava lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattilainen, jos toimintayksiköllä on mahdollisuus järjestää asia.

Lisätietoja:
www.stm.fi - [hoitopaikan valinta](#)

1.2 Hoitoon pääsy

Potilaan on päästävä kiireelliseen hoitoon nopeasti, jos hänen sairautensa tai vammansa edellyttää sitä. Terveyskeskukseen on saatava arkipäivänä virka-aikana puhelinyhteys välittömästi.

Potilaan hoidon tarve on arvioitava kolmen arkipäivän kuluessa yhteydenotosta. Hoidon tarve voidaan usein arvioida jo puhelimessa. Arvion voi tehdä muukin terveydenhuollon ammattihenkilö kuin lääkäri. Terveyskeskuksesta on saatava vastaanottoaika kolmessa arkipäivässä, jos tilanne sitä vaatii.

Sairaalassa terveydenhuollon ammattihenkilön on arvioitava potilaan hoidon tarve kolmessa viikossa siitä, kun lähete on saapunut sairaalaan. Arvio voidaan tehdä lähetteen perusteella tai potilas voidaan kutsua tutkimuksiin sairaalaan.

Jos terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi hoidon tarpeelliseksi, hoitoon on päästävä viimeistään kuudessa kuukaudessa. Lasten ja nuorten mielenterveyttä koskevaan tarpeelliseksi todettuun hoitoon on päästävä kolmessa kuukaudessa.

Potilaalle on ilmoitettava hoitoon pääsyn ajankohta. Jos se muuttuu, hänelle on ilmoitettava välittömästi muutoksen syy ja hoitoon pääsyn uusi ajankohta.

Mikäli sairaala ei pysty hoitamaan potilasta määrättyssä ajassa, sen on järjestettävä hoito muualla, esimerkiksi toisessa sairaalassa tai yksityisessä terveydenhuollossa. Tästä ei saa aiheutua potilaalle ylimääräisiä kustannuksia.

Lisätietoja: www.valvira.fi

1.3 Edunvalvontavaltuutus

Edunvalvontavaltuutuksella voi itse etukäteen järjestää asioidensa hoidon sen varalta, että tulee myöhemmin kykenemättömäksi hoitamaan asioitaan esimerkiksi heikentyneen terveydentilansa vuoksi.

Valtuutus tehdään kirjallisesti. Valtakirjalla henkilö (valtuuttaja) nimeää valtuutetun hoitamaan asioitaan. Valtuutetun tulee suostua tehtävään.

Valtuuttaja määrittelee itse ne asiat, jotka valtuutus kattaa. Hän voi oikeuttaa valtuutetun huolehtimaan esimerkiksi terveyden- ja sairaanhoidostaan. Valtuuttaja voi itse myös määritellä, miten valtuutetun toimintaa valvotaan. Valtakirjan laatimisessa on hyvä pyytää apua oikeusaputoimistosta tai asianajajalta.

Valtuutus tulee voimaan vasta kun maistraatti on vahvistanut sen. Vahvistamista voi pyytää, kun valtuuttaja on tullut kyke-

nemättömäksi hoitamaan asioitaan. Useimmiten vahvistaminen edellyttää lääkärintodistusta.

Maistraatti valvoo valtuutetun toimintaa. Tässä tarkoituksessa maistraatti voi tarvittaessa pyytää valtuutetulta selvitystä valtuuttajan asioiden hoitamisesta.

Lisätietoja: www.maistraatti.fi

1.4 Hoitotahto

Ihminen voi halutessaan ilmaista hoitoa koskevan tahtonsa tulevaisuuden varalta laatimalla hoitotahtdon.

Hoitotahto on hyvä laatia kirjallisesti, jotta se on tarvittaessa hoitoon osallistuvien käytävissä. Sen olemassaolosta ja sijainnista on hyvä kertoa läheisille mm. onnettomuuksien ja sairauskohtauksien varalta.

Hoitotahtdon voi tehdä vapaamuotoisesti tai valmiille lomakepohjille. Se voi sisältää yksityiskohtaisiakin ohjeita erilaisten tilanteiden varalle. Hoitoon osallistuvien on mahdollisuuksien mukaan noudatettava hoitotahtoa.

Hoitotahtdon voi kirjata Omakanta-palveluun. Omakantaan kirjattu tahdonilmaisu ei ole käytössä vielä kaikissa terveydenhuollon yksiköissä. Tämän vuoksi tahdonilmaisu kannattaa tulostaa ja viedä se terveydenhuoltoon sekä käydä läpi hoitavan lääkärin kanssa, mitä hoitotahto merkitsee hoidon kannalta.

Lisätietoja: www.valvira.fi

2 Kunnan sosiaalipalvelut

2.1 Palvelutarpeen arviointi

Kunta myöntää sosiaalipalveluja palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Arviointia voi pyytää henkilö itse tai läheinen. Arviointi perustuu henkilön omaan näkemykseen sekä asiantuntijoiden arvioon. Sen tavoitteena on selvittää avun ja tuen tarve.

Kiireellisissä tapauksissa palvelujen tarve arvioidaan aina välittömästi.

Kaikilla 75 vuotta täyttäneillä sekä Kelan eläkettä saavan ylintä hoitotukea saavilla on oikeus palvelutarpeen arviointiin seitsemän arkipäivän kuluessa siitä, kun on oltu yhteydessä kuntaan. Määräaika koskee henkilöitä, jotka eivät vielä ole palvelujen piirissä sekä henkilöitä, joiden palvelun tarve on muuttunut.

Lisätietoja:

www.stm.fi/sosiaalipalvelujen-saatavuus

2.2 Palvelusuunnitelma

Palvelujen järjestäminen edellyttää palvelusuunnitelmaa. Palvelusuunnitelmassa kerrotaan henkilön elämäntilanne ja toimintakyky, joista riippuu, millaisia palveluja henkilö tarvitsee, mitä niiden pitää sisältää ja miten ne tulee järjestää. Palveluvaihtoehtojen selvittäminen tehdään palvelusuunnitelman laatimisen yhteydessä. Palvelusuunnitelma on asiakkaan ja sosiaalihuollon välinen toimintasuunnitelma, ei sitova vammaispalvelupäätös. Suunnitelmaan kirjataan henkilön oma mielipide, jota ei saa sivuuttaa päätöksenteossa ilman perusteltua syytä. Palvelusuunnitelmaan kirjattuja palveluita ja tukitoimia tulee aina hakea erillisellä hakemuksella. Palvelusuunnitelma on tarkistettava jos olosuhteissa tapahtuu muutoksia ja muutoinkin tarpeen mukaan.

Lisätietoja: www.thl.fi - palvelusuunnitelma

2.3 Kotihoitopalvelut

Kotihoito tarkoittaa kotipalvelua ja kotisairaanhoitoa sekä palveluja, jotka tukevat kotona selviytymistä. Kotipalvelu ja tukipalvelut tukevat ja auttavat kun henkilö tarvitsee kotona apua tavallisissa arjen askareissa sairauden tai alentuneen toimintakyvyn vuoksi. Palveluja ovat esimerkiksi ateriapalvelu, turvapuhelin sekä apu asiointiin ja peseytymiseen.

Kotisairaanhoito on potilaan kotiin vietyä sairaanhoitoa. Sen tarkoituksena on hel-

pottaa kotiutumista sairaalasta ja kotona selviytymistä sekä tukea sairastuneen läheisiä kotihoidossa. Kotisairaanhoidaja voi esimerkiksi ottaa näytteitä, valvoa lääkitystä, seurata asiakkaan vointia ja tehdä mittauksia. Kotihoidon palvelut ovat maksullisia. Jos kotihoidon palveluja tarvitaan jatkuvasti, maksun suuruuteen vaikuttaa saatu palvelu, perheen henkilömäärä ja tulot.

Lisätietoja: Oman kunnan sosiaalitoimisto, hoitoyksikön sosiaalityöntekijä, www.stm.fi/kotihoido-kotipalvelut

2.4 Omaishoidon tuki

Omaishoitaja on henkilö, joka pitää huolta perheenjäsenestään tai muusta läheisestään, joka ei sairauden, vammaisuuden tai muun hoivan tarpeen johdosta selviydy arjesta omatoimisesti. Kunta voi myöntää omaishoitajalle tukea, jos läheinen tarvitsee jatkuvasti paljon hoitoa ja huolenpitoa. Tuen maksaminen perustuu omaishoitosopimukseen, jonka omaishoitaja ja kunta tekevät. Sopimuksen liitteeksi kunta, hoidettava henkilö ja omaishoitaja laativat yhdessä hoidettavalle hoito- ja palvelusuunnitelman.

Omaishoidon tukeen sisältyy hoidettavalle omaishoito sekä hoito- ja palvelusuunnitelman mukaiset palvelut. Omaishoitajalle tukeen sisältyy hoitopalkkio, lain mukaiset vapaat, eläke- ja tapaturmavakuutus sekä sosiaalipalvelut. Palkkiotaso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoitopalkkio on vuonna 2019 vähintään 399,91 euroa kuukaudessa. Hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana hoitopalkkio on vähintään 799,81 euroa kuukaudessa. Hoidollisesti raskas siirtymävaihe on esimerkiksi siirtyminen laitoksesta kotiin, toipuminen vakavasta onnettomuudesta tai äkillinen vakava sairaus. Tuen tarkoituksena on mahdollistaa omaishoitajan töistä pois jääminen raskaan hoitojakson ajaksi.

Omaishoidon tuki on kunnan määrärahasidonnainen palvelu.

Kotidialyysi tai elinsiirtoa odottavan lapsen hoitaminen voivat olla perusteita omaishoidon tuelle.

Lisätietoja: Oman kunnan sosiaalitoimisto, hoitoyksikön sosiaalityöntekijä, www.stm.fi/omaishoito

2.5 Lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheillä on oikeus saada kunnalta kotipalvelua, kun se on välttämätöntä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Kotipalvelu on tavoitteellista, suunnitelmallista ja määräaikaista yhdessä perheen ja yhteistyötahojen kanssa tehtävää vanhemmuuden ja arjessa selviytymisen tukemista. Palvelun saaminen ei edellytä lastensuojelun asiakkuutta.

Kotipalvelua annetaan toimintakykyä alentavan syyn, kuten sairauden, synnytyksen, vamman tai uupumuksen vuoksi sekä erityisen perhe- tai elämäntilanteen perusteella. Erityisellä perhetilanteella tarkoitetaan esimerkiksi perheenjäsenen kuolemaa tai vanhempien eroa. Erityinen perhetilanne voi olla myös perheessä, jossa on kaksoset tai omainen hoidettavana.

Palvelusta voidaan periä perheen maksukyvyyn mukainen korvaus. Maksun määrään voivat vaikuttaa perheen bruttotulot ja perheenjäsenten lukumäärä. Kunta voi tuottaa palvelun itse tai myöntää asiakkaalle palvelusetelin.

Lisätietoja: Oman kunnan sosiaalitoimisto [THL - lapsiperheiden kotipalvelu](#)

3 Kunnan vammaispalvelut

Kunta järjestää palveluja ja tukitoimia vammaisuuden tai sairauden perusteella. Näiden palvelujen tavoitteena on edistää henkilön edellytyksiä toimia yhdenvertaisena kansalaisena ja poistaa vammaisuudesta tai sairaudesta johtuvia esteitä ja haittoja.

Vaikeavammaisille tarkoitettuja palveluja ovat:

- kuljetuspalvelu asiointi ja virkistysmatkoihin
- henkilökohtainen apu päivittäisiin toimiin, työhön, opiskeluun ja harrastuksiin
- palveluasuminen ja asumiseen liittyvät palvelut
- asunnon muutostyöt tukemaan itsestä asumista, esimerkiksi liikuntaesteiden poistaminen, dialyysin vaatimat muutostyöt
- asuntoon kuuluvat laitteet ja välineet, esimerkiksi kiinteästi asennettavat tukikahvat, nostolaitteet

Jos elinsiirron jälkeinen vaikea osteoporoosi aiheuttaa merkittäviä vaikeuksia liikkumiseen, voi se olla perusteena vaikeavammaisen kuljetuspalvelulle.

Kotidialyysin toteuttamisessa tarvittavista sähkö-, vesi-, ja viemäriasennuksista vastaa hoitoyksikkö tai kunta vammaispalveluna. Vammaispalvelun kautta asunnonmuutostöitä korvataan kun kyseessä on vaikeavammaisuus ja muutostyöt ovat välttämättömiä omatoimisen selviytymisen turvaamiseksi.

Mikäli muutostöitä tarvitaan pelkästään dialyysilaitteen takia, ei kustannuksia korvata vammaispalvelulain mukaisesti. Elin-siirron saaneen yksilölliset tarpeet asunnon muutostöihin on otettava huomioon samoin perustein kuin liikuntavammaisella.

Määrärahasidonnaisia palveluja ovat:

- päivittäisissä toiminnoista suoriutumises-sa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet
- sopeutumisvalmennus
- tuki ylimääräisiin vaatetus- ja erityisravintokustannukset

Maksansiirtoa odottavalla kutina ja äkilliset painonvaihtelut voivat olla perusteena ylimääräisiin vaatetuskustannuksiin.

Lisätietoja: Oman kunnan sosiaali- tai vammaispalvelutoimisto, hoitoyksikön sosiaalityöntekijä

4 Asiakasmaksut

Valtio ohjaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksupolitiikkaa lainsäädännöllä. Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat joko maksuttomia tai asiakasmaksu on kaikille sama tai asiakasmaksu määräytyy tulojen ja perhesuhteiden mukaan.

Kunnallisten sosiaali- ja terveyspalvelujen enimmäismaksut määritellään laissa ja asetuksessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Kunta voi päättää ottaa käyttöön niitä pienemmät maksut tai antaa palvelun maksutta. Kunta ei saa periä palveluista niiden tuotantokustannuksia suurempaa maksua.

Enimmäismaksut vuonna 2019:

- terveyskeskusmaksun vuosimaksu 41,20 euroa (tai 20,60 euroa/käyntikerta)
- sairaalan poliklinikkamaksu 41,20 euroa/käyntikerta
- sarjassa annettava hoito, kuten jatkuva dialyysihoito, 11,40 euroa/hoitokerta (maksu saadaan periä enintään 45 hoitokerralta kalenterivuodessa)

Asiakkaan taloudellinen asema ei voi olla esteenä palvelujen saamiselle. Jos maksun periminen vaarantaa henkilön toimeentulon, palvelun tuottavalla kunnalla tai kuntayhtymällä on asiakasmaksulain mukaan oikeus jättää maksuja perimättä tai alentaa niitä.

Asiakas voi saada sosiaali- ja terveyspalvelujen maksuihin toimeentulotukea (ks. luku 5). Maksun alentaminen tai perimättä jättäminen ovat kuitenkin ensisijaisia toimeentulotuen myöntämiseen nähden.

4.1 Terveystenhuollon maksukatto

Julkisten terveyspalvelujen maksuilla on kalenterivuositainen maksukatto. Vuonna 2019 maksukatto on 683 euroa. Kun mak-

sukatto on ylittynyt, maksukattoon sisältyvät palvelut ovat maksuttomia kyseisen kalenterivuoden loppuun. Poikkeuksen tekee lyhytaikainen laitoshoido, josta potilas ei saa maksuvapautusta täysin, vaan hoitopäivämaksu alenee 48,90 eurosta 22,50 euroon.

Maksukattoon luetaan

- poliklinikkamaksut
- päiväkirurgian maksut
- sarjahoidon maksut
- lyhytaikaisen laitoshoidon hoitopäivämaksut
- terveyskeskuksen vuosimaksu ja käyntimaksut
- yksilökohtaisen fysioterapian maksut
- yö- ja päivähoidon maksut
- kuntoutushoidon maksut

Maksukatton ulkopuolelle jäävät esimerkiksi

- kotihoidon, kotisairaanhoidon ja kotona annetun erikoissairaanhoidon maksut
- hammashoidon maksut
- lääkärintodistusmaksut
- pitkäaikaisen laitoshoidon maksut
- käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä poliklinikkakäynnistä perityt maksut
- yksityisen terveydenhuollon maksut
- erikoismaksuluokassa annetun hoidon maksut
- toimeentulotuesta maksetut maksut
- lakisääteisistä vakuutuksista maksetut maksut

Asiakkaan on itse seurattava maksujen kertymistä. Maksujen seuraamiseksi tulee antaa seurantakortti. Seurantakortin saa omalta terveysasemalta. Alkuperäiset maksukuitit on säilytettävä ja ne on esitettävä tarvittaessa. Maksukatton ylittymisestä on annettava asiakkaalle todistus (ns. vapaakortti). Todistuksen myöntää se terveydenhuollon yksikkö, jonka käynnin tai hoitajakson aikana maksukatto on täyttynyt.

5 Toimeentulotuki

Toimeentulotuki turvaa välttämättömän toimeentulon silloin, kun toimeentuloa ei voi saada millään muulla tavalla. Ennen toimeentulotuen myöntämistä selvitetään, voiko hakija saada muita tuloja tai sosiaaliturvan etuuksia. Toimeentulotukea voi saada henkilö tai perhe, jonka tulot tai varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin.

Toimeentulotuki muodostuu perustoimeentulotuesta, täydentävästä toimeentulotuesta ja ehkäisevästä toimeentulotuesta.

Jos tulot ovat pienemmät kuin hyväksyttävät menot, on hakijalla oikeus saada toimeentulotukea. Perusosa yksinasuvalle vuonna 2019 on 497,29 euroa kuukaudessa. Perusosan pitää riittää ruoka- ja vaatekuluihin, henkilökohtaiseen ja kodin puhtauteen liittyviin kuluihin, lehti-, puhelin-, ja internetkuluihin, ilman reseptiä ostettuihin lääkkeisiin sekä virkistys- ja harrastusmenoihin.

Perusosan lisäksi toimeentulotukea voidaan myöntää esimerkiksi asumismenoihin, julkisen terveydenhuollon lääkärin määräämiin lääkkeisiin, potilasmaksuihin, muuttokustannuksiin, työmatka- ja työssäkäyntikuluihin tai lapsen päivähoitomaksuihin.

Kunta voi myöntää täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea sosiaalityöntekijän harkinnan perusteella. Erityinen tuki voi olla tarpeen, jos tulot ovat pitkään alhaiset esimerkiksi työttömyyden tai sairauden vuoksi.

Toimeentulotuen saamiseen ei vaikuta sellainen omaisuus, jota tarvitaan normaaliin elämiseen. Tällaista omaisuutta ovat esimerkiksi oma asunto, kalusteet ja työhön liittyvät välineet.

Perustoimeentulotukea haetaan Kelasta, täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea puolestaan omasta kunnasta. Päätös toimeentulotuesta tulee saada seitsemän arkipäivän kuluessa hakemuksen jättämi-

sestä. Kiireellisissä tapauksissa tulee päätös tehdä samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä.

Kelan päätös toimeentulotuesta tarvitaan myös silloin, kun haetaan vain täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea.

Lisätietoja: Kela, oman kuntasi sosiaalityötoimisto, hoitoyksikkösi sosiaalityöntekijä

Lisätietoja:

www.stm.fi - toimeentulotuki

www.kela.fi/toimeentulotuki

6 Kelan palvelut ja etuudet

6.1 Lääkekorvaukset

Kela voi maksaa korvausta lääkkeistä, perusvoiteista ja kliinisistä ravintovalmisteista, jotka on määrätty reseptillä sairauden hoitoon. Korvauksen saa apteekissa esittämällä Kela-kortin. Kela maksaa korvauksen niistä lääkkeistä, joille Lääkkeiden hintalautakunta on hyväksynyt korvattavuuden. Korvattavat lääkkeet löytyvät osoitteesta: www.kela.fi/laakehaku.

Lääkkeistä saa korvauksen vasta kun on maksanut 50 euron alkuomavastuun. Alkuomavastuu kerryttää vuosittaista omavastuuta.

Lääkekorvauksia maksetaan kolmessa korvausluokassa:

- Peruskorvaus on 40 % lääkkeen hinnasta tai viitehinnasta
- Alempi erityiskorvaus on 65 % lääkkeen hinnasta tai viitehinnasta.
- Ylempi erityiskorvaus on 100 % lääkkeen hinnasta tai viitehinnasta 4,50 euron lääkekohtaisen omavastuun ylittävältä osalta

Suuret lääkekulut

Lääkekulujen omavastuu vuonna 2019 on 572 euroa kalenterivuodessa. Kun korvattua lääkettä maksetut lääkekulut ylittävät tämän summan, maksaa jokainen korvattava lääke 2,50 euroa vuoden loppuun asti.

Viitehinta ja lääkkeen vaihtaminen halvempaan

Viitehintajärjestelmään kuuluvilla lääkkeillä on määrätty viitehintaryhmä ja viitehinta, jonka perusteella Kela maksaa korvauksen. Lääkkeen myyntihinta voi olla korkeampi kuin viitehinta. Samassa viitehintaryhmässä on keskenään vaihtokelpoisia lääkkeitä. Reseptissä olevan lääkkeen voi vaihtaa apteekissa vastaavaan, halvempaan lääkkeeseen. Apteekki ei saa vaihtaa lääkettä, jos lääkkeen määrääjä kieltää lääkkeen vaihtamisen.

Kun saa uuden lääkkeen, kannattaa aina tarkistaa lääkäriltä tai Kelalta, kuuluuko se korvauksen piiriin. Mikäli näin ei ole, lääkärillä voidaan pyytää määräämään sitä vastaava, korvausoikeuden piiriin kuuluva valmiste.

Lääkereseptien voimassaoloaika on 2 vuotta.

Lisätietoja: www.kela.fi/laakkeet

6.2 Matkakorvaukset

Kela maksaa korvausta matkoista julkiseen tai yksityiseen sairaanhoitoon. Matka yksityiseen terveydenhuollon hoitopaikkaan korvataan samoin kuin julkiseen terveydenhuoltoon tehty matka. Annetun hoidon tai tutkimuksen on oltava sairausvakuutuksesta korvattavaa. Kela korvaa myös kuntoutukseen tehtyjä matkoja, kun kuntoutus perustuu Kelan tai julkisen terveydenhuollon kuntoutuspäätökseen. Järjestöjen toteuttamille sopeutumisvalmennuskursseille matkat korvataan, jos kurssille on hakeuduttu lääkärin kirjallisella läheteellä tai suosituksella.

Kela korvaa yleensä matkan lähimpään lääkäriin tai hoitolaitokseen. Jos kunta, kuntayhtymä tai sairaanhoitopiiri on antanut maksusitoumuksen hoitoa varten, Kela korvaa matkakulut sinne hoitopaikkaan, josta hoito on saatu. Jos hoito on valittu hoitopaikan valinnan vapauden perusteella, Kela korvaa matkan perusterveydenhuoltoon enintään niiden kustannusten mukaan, jotka aiheutuisivat matkasta

oman kunnan tai kuntayhtymän pääterveyskeskukseen. Erikoissairaanhoidon tehdyn matkan Kela korvaa enintään niiden kustannusten mukaan, jotka aiheutuvat matkasta lähimpään yliopistosairaalaan.

Loma-asunnolta vakituiseen dialyysiyksikköön tehdyistä käynneistä korvataan matkat väestörekisterin mukaisesta kotiosoitteesta. Jos loma-asunto on lähempänä dialyysiyksikköä kuin koti, korvataan matka todellisten kustannusten mukaan mökiltä. Kun dialyysihoidossa käy loman aikana muualla kuin vakituksessa dialyysiyksikössä, tarvitaan lomodialyysijä varten maksusitoumus omasta hoitoyksiköstä. Tällöinkin Kela pääsääntöisesti korvaa matkat enintään vakituisesta kotiosoitteesta, mutta jos matka loma-asunnolta on lyhyempi kuin vakituisesta osoitteesta, matka korvataan todellisten kustannusten mukaan.

Matkustustavat

Kela korvaa matkakustannuksia pääasiasa halvimman matkustustavan mukaan. Taksimatkasta tai oman auton käytöstä voi saada korvausta, kun se on terveydentilan vuoksi tarpeellista ja siitä on hoitoyksikön antama todistus (SV 67). Taksimatka voidaan korvata myös, jos ei ole mahdollisuutta halvemman matkustustavan käyttöön esimerkiksi puutteellisten liikenneyhteyksien vuoksi.

Omalla autolla tehtyjen, alle 100 km:n matkojen korvaamiseen riittää asiakkaan oma ilmoitus. Yli 100 km:n matka korvataan silloin kun oman auton käyttö johtuu puutteellisista liikenneolosuhteista tai joukkoliikennettä ei ole käytettävissä tai asiakkaalla on terveydenhuollon antama todistus.

Matkakatto eli vuotuinen omavastuuosuus

Sairauden tai kuntoutuksen vuoksi tehtyjen matkojen omavastuuosuus vuonna 2019 on 25 euroa yhteen suuntaan tehdyltä matkalta. Vuotuinen omavastuuosuus on 300 euroa. Jos omavastuuosuus ylittyä kalenterivuoden aikana, Kela korvaa ylittävän osan kokonaan.

Kela seuraa korvattujen matkojen osalta omavastuun täyttymistä ja lähettää sen täytyttyä asiakkaalle matkakattokortin. Varsinaista korttia odotellessa voi Kelan sähköisessä asiointipalvelussa tulostaa tai ottaa kuvan väliaikaisesta todistuksesta, jonka voi näyttää taksin kuljettajalle. Myös omavastuuta halvemmat, tarpeelliset matkakulut kartuttavat matkakattoa, joten kaikki matkakuitit kannattaa säästää ja hakea matkoista korvausta.

Matkustaminen elinsiirtoon

Matka tehdään joko taksilla tai lentokoneella, sen perusteella kummalla pääsee nopeammin Helsinkiin. Oman auton käyttöä ei suositella, koska sairaalan alueella on niukasti pysäköintipaikkoja. Taksikytyä tilataan oman alueen tilausvälityskeskuksesta. Matkasta maksetaan omavastuuosuus, jos vuotuinen omavastuuosuus ei ole vielä täynnä. Lentokoneella matkustettaessa matka maksetaan ensin itse ja haetaan siitä jälkikäteen Kelalta korvausta matkakorvaushakemuksella SV 4. Kela tekee hakemuksen pohjalta päätöksen korvauksen myöntämisestä.

Yöpyminen ja saattaja

Kelasta voi hakea yöpymisrahaa, jos matkalla joutuu yöpymään tutkimuksen, hoidon, kuntoutuksen tai liikenneolosuhteiden takia. Yöpymisrahan määrä on enintään 20,18 euroa henkilöltä vuorokaudessa. Yöpymisrahasta ei vähennetä omavastuuta eikä se kerrytä vuotuista matkakorvausten omavastuuosuutta.

Mikäli hoitohenkilökunta on katsonut saattajan osallistumisen hoitoon tarpeelliseksi, voi myös saattajan matkakuluista saada korvausta. Mikäli saattajan tarve on ilmeinen (esim. asiakas on lapsi), ei erillistä selvitystä tarvita. Saattaja hakee korvausta aina saatettavan henkilön nimissä.

Kelan korvaamat taksimatkat

Mikäli sinulla on sairauden tai puutteellisten liikenneyhteyksien vuoksi oikeus korvaukseen Kelan taksimatkasta, tulee matka tilata oman alueen tilausnumerosta. Tällöin saat matkakorvauksen heti taksissa ja maksat matkasta 25 euron omavas-

tuun näyttämällä autoilijalle Kela-korttia. Samalla kertaa kannattaa tilata kaikki tiedossa olevat matkat terveydenhuoltoon. Taksinkäyttöön oikeuttava todistus (SV67) on hyvä säilyttää. Kela voi pyytää sitä sinulta myöhemmin.

Myös alle omavastuun jääneistä matkakustannuksista kannattaa hakea korvausta, koska ne kerryttävät vuotuista matkakattoa (300 € v. 2019).

Jos tilaat matkan muualta kuin alueellisesta tilausnumerosta, omavastuusi on 50 euroa. Tällöin matka maksetaan kokonaan kuljettajalle ja korvaus haetaan jälkikäteen Kelasta. Kela ei maksa korvausta muista kuin alueellisesta tilausnumerosta tilatuista matkoista.

Kuljetuspalvelujen tuottajan on perittävä asiakkaalta matkasta omavastuuosuus. Omavastuuosuus voidaan jättää perimättä vain silloin, kun

- asiakkaalla on esittää kuljetuksen yhteydessä vuosiomavastuun täyttymistä osoittava vuosiomavastuukortti, SV 191 tai
- asiakkaalla on esittää 25,00 euron omavastuukuitti ensimmäisestä matk-osuudesta tai
- asiakas on tehnyt matkan alkuosan ambulanssilla.

Tällä varmistetaan, että asiakkaalta peritään yhdensuuntaiselta matkalta myös matkaketju- ja jatkomatkatilanteissa laissa säädetty omavastuuosuus 25,00 euroa. Korvauskäsittelyn yhteydessä Kela palauttaa asiakkaalle mahdollisesti liikaa perityt omavastuuosuudet.

Suorakorvausmatkojen välityskielto

Asiakkaalle, joka käyttää taksimatkojen suorakorvausmenettelyä toistuvasti väärin perustein, voidaan vakuutuspiirin harkinnan perusteella asettaa välityskielto. Esimerkiksi asiakas käyttää suorakorvaustaksia muihin kuin terveydenhuollon matkoihin tai käyttää taksia, vaikka terveydentila tai liikenneolosuhteet eivät taksin käyttöön oikeuttaisi. Välityskiellon asettaminen

edellyttää, että poliisille on lähetetty tutkintapyyntö väärinkäytösasiassa. Välityskielto voi olla voimassa toistaiseksi tai määräajan.

Välityskiellolla tarkoitetaan sitä, että Kelan kanssa suorakorvaussopimuksen tehnyt tilausvälitysyhtiö ei ota vastaan asiakkaan suorakorvausmatkatilausta. Tällöin asiakas tilaa taksin haluamaltaan taksilta, maksaa matkan kokonaisuudessaan itse ja hakee korvauksen Kelasta tarvittavine liitteineen.

Välityskieltoa ei voida soveltaa niihin asiakkaisiin, jotka tekevät terveydenhuoltoon suuntautuvan matkan, jossa taksin käyttö on ollut perusteltua, mutta matka tehdään esimerkiksi kesämökiltä tai valinnan vapautta käyttäen lähintä mahdollista paikkaa kauemmaksi.

Lisätietoja: www.kela.fi/matkat

6.3 Sairauspäiväraha

Kela maksaa sairauspäivärahaa 16–67-vuotiaalle hakijalle, jos hän ei sairautensa vuoksi kykene tekemään työtä ja on ollut 3 kuukauden aikana ennen työkyvyttömäksi tuloaan ansiotyössä, yrittäjänä, hoitamas- sa omaa talouttaan, opiskelemassa päätoimisesti, työttömänä työnhakijana, sapativapaalla tai vuorotteluvapaalla. Sairauspäivärahaa maksetaan 10 päivän omavastuuajan jälkeen. Päiväraha on korvaus ansionmenetyksestä. Jos sairausajalta maksetaan palkkaa, Kela maksaa korvauksen työnantajalle.

Päivärahaa maksetaan yleensä enintään 300 päivältä, minkä jälkeen samasta sairaudesta maksetaan sairauspäivärahaa vasta vuoden työkykyisyyden jälkeen. Jos kuitenkin palaa työhön vähintään 30 päiväksi, mutta tarvitsee saman sairauden takia lisää sairauslomaa esim. leikkauksen takia, voi olla mahdollisuus saada sairauspäivärahalle vielä 50 päivän jatkoaika. Kun sairauspäivärahaa on maksettu 60 arkipäivältä, Kela selvittää kuntoutustarpeen. Kuntoutustarve voidaan selvittää lääkärinlausunnon perusteella. Sairauspäivärahan

maksaminen 90 arkipäivän jälkeen edellyttää työterveyslääkärin lausuntoa jäljellä olevasta työkyvystä ja työssä jatkamisen mahdollisuuksista. 150 arkipäivän jälkeen Kela ilmoittaa kuntoutusmahdollisuuksista sekä tarvittaessa eläkkeen tai muun korvauksen hakemisesta.

Päivärahan suuruus lasketaan verotuksessa vahvistetun vuosityötulon mukaan. Sairauspäivärahaa voi saada, vaikka ei olisi lainkaan työtuloja. Päivärahan vähimmäismäärä on 27,86 euroa/arkipäivä.

Jos työkyky ei sairauspäivärahan päätyttyä edelleenkään riitä kokopäivätyöhön, kannattaa selvittää mahdollisuudet osatyökyvyttömyyseläkkeeseen tai osa-aika-työhön.

[Elinluovutus ja luovutuspäiväraha](#)

Voit saada luovutuspäivärahaa, jos joudut olemaan poissa työstä elintärkeään siirrontarpeeseen perustuvan elimen, kudoksen tai solujen irrottamisen tai siihen liittyvien välttämättömien tutkimusten takia ja sinulle aiheutuu ansionmenetystä. Luovutuspäivärahaa maksetaan kaikilta arkipäiviltä. Luovutuspäivärahan määrä laskeaan samoin kuin sairauspäivärahan määrä. Jos saat työstä poissaolon ajalta palkkaa, päiväraha maksetaan työnantajellesi palkkaa vastaavalta osalta.

[Työkyvyttömyyseläke](#)

Jos sairaudesta tai vammasta aiheutuva työkyvyttömyys jatkuu, voi hakea työkyvyttömyyseläkettä. Kela maksaa työkyvyttömyyseläkettä kun työhistoria on lyhyt. Pitempään työelämässä olleille työkyvyttömyyseläkkeen maksaa työeläkelaitos. Työeläkkeeseen vaikuttaa sairauden tai vamman lisäksi ikä, ammatti ja työhistoria. Työkyvyttömyyseläkkeen odotusaikana kannattaa ilmoittautua työ- ja elinkeinotoimistoon työttömäksi työnhakijaksi ja hakea joko peruspäivärahaa, työmarkkinatukea tai ansiopäivärahaa. Tällä voi turvata toimeentulon eläkepäätöstä odottaessa. Työkyvyttömyyseläkettä voi saada myös määräaikaisesti, jolloin sen nimi on kuntoutustuki.

Kelan ja työeläkelaitosten tulee selvittää työkyvyttömyyseläkkeenhakijan kuntoutusmahdollisuudet ennen eläkepäätöksen antamista. Jos kuntoutuksen myöntämisedellytykset täyttyvät, henkilölle annetaan työkyvyttömyyseläkeratkaisun lisäksi ennakkopäätös kuntoutuksesta.

[Työskentely työkyvyttömyyseläkkeellä](#)

Työkyvyttömyyseläkkeellä ja kuntoutustuen aikana on mahdollista työskennellä hiukan, ilman että Kelan eläkkeen maksaminen keskeytetään. Vuonna 2019 ansioraja on 784,52 euroa kuussa.

Jos on työkyvyttömyyseläkkeellä ja työskentelee hiukan, kannattaa huolehtia, että palkka tai työtulo ei ylitä ansiorajaa. Eläkkeen voi myös jättää lepäämään, toisin sanoen pyytää keskeyttämään eläkkeen maksamisen. Eläkkeen voi jättää lepäämään kolmeksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi. Jos eläkettä ei ole mahdollisuutta jättää lepäämään, työnantajan kanssa on sovittava ajoissa, että palkka on enintään 784,52 euroa kuussa. Yrittäjillä otetaan huomioon vahvistettu YEL-työtulo.

Lisätietoja:

www.kela.fi/sairauspaivaraha

www.tyoelake.fi - tyokyvyttömyyseläke

[6.4 Erityishoitoraha](#)

Erityishoitorahaa maksetaan vaikeasti sairaan tai vammaisen lapsen vanhemmalle jos hän joutuu olemaan tilapäisesti poissa töistä osallistuakseen lapsensa hoitoon tai kuntoutukseen. Erityishoitoraha on korvausta ansionmenetyksestä. Se voidaan maksaa tietyissä tilanteissa molemmille vanhemmille.

Erityishoitorahan edellytyksenä on, että

- vanhempi osallistuu alle 7-vuotiaan lapsensa hoitoon tai kuntoutukseen sairaalassa, poliklinikalla tai kuntoutus- tai sopeutumisvalmennuskurssilla.
- vanhempi osallistuu 7-15-vuotiaan vaikeasti sairaan lapsensa sairaala- tai poliklinikkahoitoon tai kuntoutukseen.

- vanhempi hoitaa kotona alle 16-vuotiasta vaikeasti sairasta lasta ja kotihoito liittyy lapsen sairaala- tai poliklinikkahoitoon.
- vanhempi on varalla hoitavan lääkärin arvioon perustuvan koulu- tai päivähoitokoikeuden ajalla.

Erityishoitoraha on veronalaista tuloa ja sen määrä lasketaan työtulojen mukaan. Omavastuuajaa ei ole. Erityishoitorahaa ei makseta sunnuntailta ja pyhäpäiviltä.

Samana sairauden perusteella erityishoitorahaa maksetaan lasta kohden enintään 60 arkipäivää. Maksuaikaa voidaan jatkaa lääkärin arvion perusteella 30 arkipäivällä. Erityishoitoraha lasketaan erikseen sairaalahoidon tai -kuntoutuksen ja kotihoidon ajalta.

Lisätietoja: www.kela.fi/erityishoitoraha

6.5 Alle 16-vuotiaan vammaistuki

Kela voi myöntää alle 16-vuotiaan vammaistukea, jos lapsen hoidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu (vähintään kuuden kuukauden ajan) tavanomaista suurempaa räsitus- ja sidonnaisuutta verrattuna vastaavankäiseen terveeseen lapseen. Tukea ei myönnetä yksinomaan kustannusten perusteella. Alle 16-vuotiaan vammaistuki oli aiemmin nimeltään lapsen hoitotuki.

Tuki voidaan myöntää määräajaksi tai siihen asti, kun lapsi täyttää 16 vuotta. Kela ratkaisee asian sen mukaan, miten paljon sairaan tai vammaisen lapsen hoidosta, huolenpidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu tavanomaista suurempaa räsitus- ja sidonnaisuutta.

Vammaistuen määrät:

- **Perustuki 92,14 €/kk.** Kun lapsen hoidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu vähintään viikoittaista räsitus- ja sidonnaisuutta.
- **Korotettu tuki 215,00 €/kk.** Kun lapsen hoito ja kuntoutus on vaativaa tai vie päivittäin huomattavasti aikaa.

- **Ylin tuki 416,91 €/kk.** Kun lapsen hoidosta ja kuntoutuksesta aiheutuu perheelle vaativaa ja ympärivuorokautista räsitusta ja sidonnaisuutta.

Tukea haetaan Kelasta. Hakemukseen liitetään lääkärinlausunto C. Kun tukeen haetaan korotusta, hakemukseen on liitettävä uusi lääkärintodistus tai muu selvitys, jonka perusteella korotusta haetaan. Vammaistuen saaminen ei riipu vanhempien tai lapsen tuloista tai varallisuudesta.

Hakemuksessa on hyvä kuvata mahdollisimman kokonaisvaltaisesti perheen arkea ja lapsen hoidosta aiheutuvaa räsitusta samanikäiseen terveeseen lapseen verrattuna:

- esim. lääkkeen otto, ihon hoito, ruokavaliot, koulunkäynti, harrastaminen
- lapsen tarvitsema tuki, apu ja hoito eri vuorokauden aikoina
- sairaudesta tai vammasta aiheutuvat kustannukset

Lisätietoja:

www.kela.fi/vammaistuki-lapselle

6.6 16 vuotta täyttäneen vammaistuki

16 vuotta täyttäneen vammaistuen tarkoitus on helpottaa selviytymistä jokapäiväisessä elämässä, työssä ja opiskelussa. Se on tarkoitettu taloudelliseksi korvaukseksi, kun sairaus tai vamma aiheuttaa haittaa, avuntarvetta ja ohjauksen ja valvonnan tarvetta.

Tuen saaminen edellyttää, että hakijan toimintakyky on heikentynyt vähintään vuoden ajan. Toimintakyvyn katsotaan heikentyneen silloin, kun sairaus tai vamma heikentää kykyä huolehtia itsestään, selviytyä välttämättömistä kotitaloustöistä tai selviytyä työ- ja opiskelutehtävistä. Lisäksi edellytetään, että henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu haittaa, avuntarvetta tai ohjauksen ja valvonnan tarvetta.

Vammaistukea voidaan myöntää takautuvasti enintään kuudelta kuukaudelta.

Vammaistuen määrät:

- **Perustuki 92,14 €/kk.** Kun vammasta tai sairaudesta aiheutuu olennaista haittaa.
- **Korotettu tuki 215,00 €/kk.** Kun vammasta tai sairaudesta aiheutuu huomattavaa haittaa. Henkilö tarvitsee henkilökohtaisissa toiminnoissaan, kotitaloustöissään tai asioinnissaan kodin ulkopuolella säännöllisesti ohjausta ja valvontaa tai toisen henkilön antamaa apua.
- **Ylin tuki 416,91 €/kk.** Kun hakija on vaikeasti vammaisen tai kysymyksessä on henkilö, joka tarvitsee henkilökohtaisissa toiminnoissaan runsaasti ohjausta tai valvontaa tai joka päivä paljon toisen henkilön apua.

Hakemukseen on kirjattava mahdollisimman tarkoin oma avun tarve ja erityiskustannukset. Erityiskustannuksia ovat esimerkiksi sairaanhoito- ja lääkekulut sekä kotipalvelun ja kotisairaanhoidon kustannukset. Ylintä vammaistukea ei voi saada pelkästään erityiskustannusten perusteella. Erityiskustannukset eivät ole vammaistuen myöntämisen edellytys. Erityiskustannukset voivat ainoastaan korottaa perustuen korotetuksi tueksi.

Jos henkilö on saanut hylkäävän päätöksen sillä perusteella, että sairaudesta ei aiheudu erityiskustannuksia, hän voi hakea etuutta uudelleen.

Tukea haetaan Kelasta. Hakemukseen liitetään lääkärintodistus C. Kun tukeen haetaan korotusta, hakemukseen on liitettävä uusi lääkärintodistus tai muu selvitys, jonka perusteella korotusta haetaan.

Lisätietoja:

www.kela.fi/vammaistuki-aikuiselle

6.7 Eläkettä saavan hoitotuki

Eläkettä saavan hoitotuki on tarkoitettu vammaiselle tai pitkäaikaisesti sairaalle eläkkeensaajalle, jonka toimintakyky on heikentynyt vähintään vuoden ajan. Lisäksi hoitotuen saamisen edellytyksenä on,

että sairaus tai vamma aiheuttaa säännöllisesti avuntarvetta tai ohjauksen tai valvonnan tarvetta.

Hoitotukea voi saada henkilö, joka on vähintään 16-vuotias ja saa jotakin seuraavista etuuksista:

- työkyvyttömyyseläke tai kuntoutustuki
- vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke
- leskeneläke (yli 65-vuotias)
- täyteen työkyvyttömyyteen perustuva lakisääteisen tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen, sotilasvammalain tai sotilastapaturmalain mukainen jatkuva eläke tai korvaus

Hoitotuen määrä

Hoitotuen määrä määräytyy yksilöllisesti henkilön avuntarpeen mukaan. Hoitotuekseen eivät vaikuta henkilön tulot ja omaisuus eikä siitä makseta veroa.

- **Perushoitotuki 70,52 e/kk.** Henkilö tarvitsee vähintään viikoittain apua henkilökohtaisissa toiminnoissa tai ohjausta ja valvontaa niissä.
- **Korotettu hoitotuki 153,63 e/kk.** Henkilö tarvitsee joka päivä aikaa vievää apua useissa henkilökohtaisissa toiminnoissaan (esim. syömisessä, pukeutumisessa ja peseytymisessä) tai huomattavissa määrin säännöllistä ohjausta ja valvontaa. Korotettua tukea voi saada myös, jos henkilöllä on oikeus perushoitotukeen ja sairaus vai vamma aiheuttaa hänelle vähintään tuen verran erityiskustannuksia.
- **Ylin hoitotuki 324,85 e/kk.** Henkilö tarvitsee ympärivuorokautista toisen henkilön hoitoa ja valvontaa eikä pärjää yksin kuin lyhyen aikaa.

Henkilökohtaisilla toiminnoilla tarkoitetaan mm. pukeutumista, peseytymistä, liikkumista tai toimintoja, jotka liittyvät sosiaaliseen vuorovaikutukseen.

Perushoitotukea ja ylintä hoitotukea ei voi saada pelkästään erityiskustannusten perusteella. Erityiskustannukset voivat ainoastaan korottaa perustuen korotetuksi tueksi.

Hoitotuen hakeminen

Hoitotukea haetaan Kelasta. Hakemukseen tarvitaan lääkäriltä lausunto C. Lisäksi hakemusta voi perustella esimerkiksi sosiaaliviranomaisen tai kotisairaanhoidon lausunnolla. Hoitotukea voidaan maksaa takautuvasti enintään puolen vuoden ajalta ennen hakemista.

Lisätietoja:

www.kela.fi/elaketta-saavan-hoitotuki

6.8 Hammashoito

Kela korvaa yksityishammaslääkärin antaman suun ja hampaiden hoidon aiheuttamia kustannuksia. Korvausta voi saada myös hammaslääkärin määräämistä laboratorio- ja röntgentutkimusten aiheuttamista kustannuksista. Yksityisen hammaslääkärin palkkioista korvataan enintään vahvistetun korvaustaksan määrä.

Hammaslääkärin tekemästä suun ja hampaiden tutkimuksesta enintään 20 minuuttia kestävältä toimenpiteeltä voi saada korvausta kerran joka toinen kalenterivuosi. Korvaus voidaan kuitenkin maksaa joka vuosi, jos tiheämpi tutkiminen on terveyden vuoksi tarpeellista. Myös suuhygienistin tekemä suun terveystarkastus korvataan vain joka toinen kalenterivuosi.

Lisätietoja: www.kela.fi/hammashoito
www.kela.fi/taksat

7 Kuntoutus

Kuntoutuksen tavoitteena on parantaa toiminta- ja työkykyä kun ne ovat sairauksien johdosta alentuneet. Kuntoutusta järjestävät Kela, julkinen terveydenhuolto, työeläkelaitokset sekä vammaisjärjestöt.

Kelan järjestämää kuntoutusta ovat vaativa lääkinällinen kuntoutus, harkinnanvarainen kuntoutus, ammatillinen kuntoutus sekä kuntoutuspsykoterapia. Julkinen terveydenhuolto (terveyskeskukset ja sairaalat) järjestää lääkinällistä kuntoutusta. Työeläkelaitokset järjestävät ammatillista kuntoutusta.

Sopeutumisvalmennus

Munuais- ja maksaliitto järjestää sopeutumisvalmennuskuntoutusta eri ikäisille munuais- tai maksasairauden eri vaiheissa oleville, munuaisen- tai maksansiirronsaaneille ja heidän läheisilleen.

Ammatillinen kuntoutus

Ammatillisen kuntoutuksen tarkoituksena on parantaa tai ylläpitää kuntoutujan työkykyä ja ansiomahdollisuuksia. Tavoitteena on työssä jatkaminen tai paluu työelämään. Kuntoutusmahdollisuuksia tulisi selvittää mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Kela järjestää ja korvaa ammatillista kuntoutusta henkilöille, joilla asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma aiheuttaa tai sen arvioidaan aiheuttavan lähivuosina työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaista heikentymistä.

Työelämässä pidempään olleiden henkilöiden ammatillisesta kuntoutuksesta vastaavat työeläkelaitokset. Työeläkelaitosten ammatillinen kuntoutus edellyttää, että kuntoutukseen hakija on ollut työelämässä ja ansainnut työeläketurvaa kohtuullisessa määrin (noin viisi vuotta).

Kuntoutuksen hakeminen

Kun tarvitset kuntoutusta, ota yhteyttä sinua hoitavaan lääkäriin, työterveyslääkäriin, sairaalasi sosiaalityöntekijään tai Kelaan. Miettikää yhdessä, onko kuntoutuksesta apua tilanteessasi. Tarvittaessa sinua hoitava lääkäri laatii kuntoutustarpeestasi lausunnon ja ehdottaa kuntoutusta.

Lääkärinlausunnon pitää kertoa:

- mikä sairaus tai vamma sinulla on
- työ- ja toimintakykyysi ja sen rajoitukset
- mitä kuntoutusta lääkäri suosittaa
- perustelut, miksi kuntoutus on sinulle tarpeellista
- mitkä ovat kuntoutuksen tavoitteet
- sairauden tai vamman todennäköinen kehitys

Vaativaan lääkinälliseen kuntoutukseen tarvitaan lisäksi julkisessa terveydenhuol-

lossa yhdessä kuntoutujan kanssa tehty kuntoutussuunnitelma.

Vaativa lääkinällinen kuntoutus on tarkoitettu alle 65-vuotiaalle henkilölle, jolla on sairaus tai vamma ja siihen liittyvä suoritus- ja osallistumisrajoite. Rajoitteesta aiheutuu huomattavia vaikeuksia arkipäivän suoriutumisessa ja osallistumisessa. Kuntoutusta hakevalla tulee olla perusteltu tarve kuntoutukseen vähintään vuoden ajan.

Kela voi 1.1.2019 lähtien myöntää ammatillista kuntoutusta ilman lääkärinlausuntoa 16–29-vuotiaalle nuorelle, jolla ei ole opiskelu- tai työpaikkaa tai jonka opinnot ovat keskeytyneet tai vaarassa keskeytyä. Arvion nuoren toimintakyvystä voi jatkossa tehdä esimerkiksi sosiaalitoimen, etsivän nuorisotyön tai Ohjaamon työntekijä. Myös terveydenhuolto voi ohjata nuoren kuntoutukseen kuten aikaisemminkin. Kirjallisen hakemisen sijaan kuntoutukseen voi hakea suullisesti.

Kuntoutussuunnitelma

Pitkäaikaissairaudesta tai vammasta kuntoutuvalla on oikeus kuntoutussuunnitelmaan. Hoitava lääkäri on vastuussa kuntoutussuunnitelman tekemisestä, mutta se on laadittava yhdessä kuntoutujan kanssa. Mikäli henkilöllä on palvelusuunnitelma, kuntoutussuunnitelma on osa sitä.

Kuntoutusraha

Kuntoutusraha turvaa toimeentulon kuntoutuksen aikana. Sitä voi saada 16–67 -vuotias kun kuntoutukseen osallistumisen tavoitteena on työelämässä pysyminen, työelämään palaaminen tai työelämään pääsy. Kuntoutusraha määräytyy tulojen mukaan ja on verotettavaa tuloa. Sen suuruus lasketaan samalla tavoin kuin sairauspäivärahan määrä. Kuntoutusrahan omavastuu on yleensä 10 arkipäivää. Lyhyessä kuntoutuksessa omavastuu-aika on yleensä 1 päivä.

Omaisien kuntoutusrahaa voidaan maksaa kuntoutujan omaiselle tai läheiselle, joka

tosiasiallisesti osallistuu perhekuntoutukseen, sopeutumisvalmennukseen tai kuntoutusjaksolle ja kuntoutuspäätös koskee häntä. Etuutta voidaan myöntää samanikäisesti useammalle läheiselle tai omaiselle. Kuntoutukseen osallistuvan omaisen tai muun läheisen tulee olla 16–67-vuotias ja estynyt tekemästä työtään kuntoutukseen osallistumisen vuoksi. Lapsensa kuntoutukseen osallistuvalla vanhemmalla omaisen kuntoutusraha ei ole omavastuu-aikaa.

Osakuntoutusraha

Kela voi maksaa päivärahaa myös osakuntoutusrahaa. Tämä mahdollistaa kuntoutuksen ja työn yhdistämisen. Käytännössä kuntoutuja voi samana päivänä sekä osallistua kuntoutukseen että tehdä omaa työtään, jos kuntoutus toteutuu kevyempänä avokuntoutuksena. Osakuntoutusrahaa maksetaan kun työ kuntoutuspäivänä vastaa enintään 60 % normaalista työajasta palkkatyössä tai omassa yrityksessä.

Työntekijä ja työnantaja sopivat yhdessä, onko kuntoutuksen ja työn yhdistäminen mahdollista samana päivänä. Myös työterveyshuolto voi olla mukana arvioimassa, riittävätkö henkilön voimavarat työntekoon siten, että kuntoutuksen tavoitteiden saavuttaminen ei vaarannu.

Lisätietoja: www.kela.fi/kuntoutus
www.vkk.fi (vakuutus kuntoutus)
www.kuntoutusportti.fi

8 Sairastuminen ja verotus

8.1 Veronmaksukyvyyn alentumisvähennys

Voit saada veronmaksukyvyyn alentumisvähennystä, jos sinun tai perheesi tulot ja varat ovat vähentyneet olennaisesti erityisestä syystä, kuten suuret sairauskulut. Perheen yhteenlaskettujen sairauskulujen on oltava vähintään 700 euroa. Samalla niiden pitää olla vähintään kymmenen prosenttia perheen verottomista tuloista. Vähennystä voi saada korkeintaan 1400 euroa. Veronmaksukyvyyn alentumisvä-

hennystä myönnetään aina tapauskohtaisesti. Verottaja harkitsee onko alentumisvähennyksen myöntämiseksi perusteita.

Lisätietoja: www.vero.fi tai verotoimisto

8.2 Invalidivähennys verotuksessa

Invalidivähennykseen on oikeus, jos vamman tai sairauden haitta-aste on vähintään 30 prosenttia. Invalidivähennyksen saamiseksi on liitettävä veroilmoitukseen lääkärintodistus, johon on merkitty haitta-aste ja sen alkamisajankohta. Jatkossa verohallinto tekee vähennyksen automaattisesti. Haitta-asteen muuttuessa on toimitettava verohallinnolle uusi lääkärintodistus. Invalidivähennystä voi hakea takautuvasti viiden vuoden kuluessa verotuksen päättymistä seuraavan vuoden alusta. Verovuodesta 2017 alkaen määräaika oikeusvaatimuksen tekemiselle on 3 vuotta verovuoden päättymistä seuraavan vuoden alusta.

Täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavan henkilön haitta-asteeksi katsotaan 100 prosenttia ja osaeläkettä saavan haitta-asteeksi 50 prosenttia. Oikeus vähennykseen säilyy senkin jälkeen, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Valtionverotuksessa täyden vähennyksen määrä on 115 euroa. Vähennys tehdään valtion tuloverosta, joten sen saa myös eläketulosta. Kunnallisverotuksessa täysi vähennys on 440 euroa ansiotulosta. Vähennystä ei voi saada eläketulosta.

Lisätietoja: www.vero.fi tai verotoimisto.

8.3 Autoveronpalautus

Verohallinto voi myöntää autoveronpalautusta näkövammaiselle tai liikuntavammaiselle. Auton on tultava vammaisen henkilön omaan käyttöön. Auton pitää olla uutena ostettu tai ulkomailta käytettynä ostettu. Auto ei saa olla rekisteröity aikaisemmin Suomessa. Autoverolain mukaan voi saada palautusta, jos näkövammaisen tai liikuntavammaisen pysyvä haitta-aste on 80 prosenttia.

Haitta-asteen arvioi lääkäri. Jo 60 % haitta-aste tai 40 % haitta-aste, joka johtuu toisen tai molempien jalkojen puuttumisesta tai toimintavajavuudesta, oikeuttaa henkilön saamaan palautusta, jos auto on hankittava työn tai ammattiin valmistavien opiskelujen vuoksi.

Lisätietoja: www.vero.fi

8.4 Autoveronhuojennus

Autoveronhuojennus tarkoittaa sitä, että henkilö vapautetaan osittain tai kokonaan autoveron maksamisesta. Huojennuksen myöntää Verohallinto erityisen painavista syistä. Kun hakemusta käsitellään, otetaan huomioon liikkumista estävän vamman laatu sekä auton tarpeellisuus. Lisäksi kiinnitetään huomiota perheen taloudelliseen ja sosiaaliseen tilanteeseen. Veron huojennuksena autoveroa on palautettu myös vanhemmille, joille auto on vaikeavammaisen lapsen kuljetuksen vuoksi tarpeellinen.

Lisätietoja:
www.vero.fi

8.5 Vammaisen pysäköintilupa

Vammaisen pysäköintilupaa haetaan Traficom (ent. Trafi) palveluntuottajan Ajo-varman palvelupisteestä tai Traficom sähköisen Oma asiointi -palvelun kautta. Pysäköintilupa postitetaan asiakkaalle kotiin.

Pysäköintiluvan voi saada henkilö, jolla on sellainen vamma, joka täyttää ehdot pysäköintiluvan myöntämiseen. Vamma voi estää kävelemästä itsenäisesti tai haitata näön tarkkuutta. Lääkäri arvioi, täytyvätkö tapaturmavakuutuslaissa määritellyt ehdot.

Jos kyseessä on aikaisemman pysäköintiluvan uudistaminen voimassaoloajan päättyessä, myönnetään uusi lupa aikaisemman pysäköintiluvan perusteella (kyseessä pysyvän vamman perusteella myönnetty lupa). Aikaisemman pysäköintiluvan tiedot voidaan tarvittaessa tarkistaa luvan

myöntäneeltä poliisilaitokselta. Poliisin ennen 1.1.2016 myöntämät luvat ovat voimassa normaalisti.

Lisätietoja: www.traficom.fi

8.6 Vapautus ajoneuvoverosta

Ajoneuvon perusverosta myönnetään vapautus

- henkilölle, jolle on myönnetty vammaisen pysäköintilupa
- henkilölle, joka kuljettaa vammaista, jolle on myönnetty vammaisen pysäköintilupa
- henkilölle, jolle on myönnetty autoveron palautus

Ajoneuvon perusverosta voi hakea vapautusta Liikenteen turvallisuusvirastosta lomakkeella osoitteesta www.traficom.fi. Vapautusta ajoneuvoverosta voi hakea samalla kun hakee vammaisen pysäköintilupaa Traficomin palveluntuottajan Ajo-varman toimipisteestä. Pelkkää verovapautusta Ajovarmasta ei kuitenkaan voi hakea. Vapautus ajoneuvoverosta voidaan myöntää enintään 3 vuoden ajan pysäköintiluvan myöntämisestä.

Jos henkilöllä jo on vammaisen pysäköintilupa, verovapautusta haetaan Traficomista samalla tavalla kuin tähänkin asti eli postittamalla hakemus Traficomiin tai hakemalla vapautusta sähköisesti Traficomin Oma asiointi -palvelun kautta.

Lisätietoja:

www.Trafficom.fi - [vapautus ajoneuvoverosta](#)

9 Muutoksenhaku viranomaisen päätökseen

Viranomaisen tekemästä päätöksestä voi valittaa kirjallisesti kunkin viranomaisen päätöksessä liitteenä olevaan valitusosoitteeseen valitusaikana. Päätöksessä on ohjeet siitä, minne ja mihin mennessä valitus tulee jättää ja mitä valitus-kirjelmän tulee sisältää.

Kelan päätöksiin haetaan muutoksia kirjallisesti Kelalta. Valituskirjelmän teossa voi hyödyntää Kelan lomakepohjaa, joka löytyy Kelan internetsivuilta www.kela.fi. Kelalla on mahdollisuus tehdä oikaisupäätös paikallistoimistossa, jolloin valitus raukeaa. Mikäli Kela ei oikaise päätöstä, valitus siirtyy sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalle (SAMU). Muutoksenhakulautakunnan päätöksistä on mahdollista valittaa Kelan vakuutusosoikeuteen. Valitusten käsittely eri muutoksenhakulautakunnissa on pääsääntöisesti maksutonta.

Kunnan sosiaalihuollon viranhaltijan päätöksestä voi tehdä oikaisuvaatimuksen kunnan sosiaalilautakunnalle tai vastaavalle toimielimelle. Vaatimus on toimitettava viimeistään kolmenkymmenen (30) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Sosiaalilautakunnan päätöksistä voi edelleen valittaa hallinto-oikeuteen. Viranomaisen virheellisestä tai lainvastaisesta toiminnasta voi valittaa eduskunnan oikeusasiamiehelle. Kun valitustie Suomessa on käyty loppuun, voi päätöksestä valittaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelle.

Terveystieteiden päätöksiin (esim. kuntoutuksen palveluja koskevat päätökset) tyytymättömän tulee ensisijaisesti ottaa yhteyttä päätöksentekijään tai hänen esimieheensä. Neuvoja siitä, miten terveydenhuollon päätöksiin voi hakea muutosta, antaa potilasasiamies.

Sosiaalivakuutusetuksista (esim. työttömyysturva, erityishoitoraha, korvaukset yksityislääkärien palkkioista, lääkkeistä ja matkakuluista) annettavien hylkäävien päätösten perusteluista on käytävä ilmi, miksi haettu etuus on evätty kokonaan tai osittain. Silloin kun kielteinen päätös perustuu erityisesti lääketieteellisiin seikkoihin, perusteluihin on kirjattava, mitkä asiat ovat vaikuttaneet tapauksen arviointiin ja mitä johtopäätöksiä niiden perusteella on tehty.

